

Opšta istorija srednjeg vijeka

*Filozofski fakultet – Nikšić
Studijski program: Istorija
Godina studija: Prva (I godina)*

Sait Š. ŠABOTIĆ

RAZVOJ VIZANTINOLOGIJE

ŠTA JE VIZANTINOLOGIJA?

- **Vizantinologija** je interdisciplinarna nauka koja se bavi proučavanjem istorije, kulture, demografije, religije, književnosti, muzike, nauke, ekonomije, novca, politike i svakodnevnog života Istočnog Rimskog carstva.
- Proučavanje vizantijske istorije otpočelo je još tokom srednjeg vijeka, u samom Vizantijskom carstvu.
- Izraz vizantologija nije ispravan iako se često može čuti, te iako je u upotrebi

JERONIM VOLF (1516-1580)

- ◉ Za ozbiljnije izučavanje istorije Vizantije, prvi se zainteresovao njemački humanista Jeronim Volf (Hieronymus Wolf). On je radio kao bibliotekar u kući augzburških trgovaca Fugera, pa je, zahvaljujući poslovnim vezama svog patrona sa Istokom, uspijevao da dođe do rukopisa vizantijskih istoričara.
- ◉ Preveo je i objavio na latinskom Jovana Zonaru, Nikitu Honijata, a djelimično i Nićifora Grigoru.
- ◉ Prvi je iznio ideju o potrebi izdavanja “Korpusa vizantijske istorije” (Corpus historiae byzantinae).

- ❑ Volfov rad je naišao na veliki odjek
- ❑ Humanisti u raznim zemljama su krajem XVI i početkom XVII vijeka počeli intenzivnije da se bave historijom Vizantije i pravnim izvorima
- ❑ Glavnu ulogu u tim radovima imali su u Njemačkoj Volfovi učenici - Vilhelm Holcman, David Hešel i pravnik Johanes Leunklavijus
- ❑ Razvoj vizantinologije u Nizozemskoj pomogli su Vulkanijus i Meursius
- ❑ Vizantinologijom se u Francuskoj zanimao Denis Petu
- ❑ U Italiji su doprinos ranom razvoju vizantinologije dali Nikolaus Alemanus i Leo Alatius

PARISKI KORPUS

- Od sredine XVII vijeka studije vizantinologije su u Francuskoj doživjele pravi procvat.
- Tada je upotrebljavan pojam “vizantinologija”
- Rad na publikovanju izvora za istoriju Vizantije postaje sistematičniji i odvija se na širokom planu
- Pod patronatom Luja XIV i ministra Kolbera, poznata Luvrska štamparija pristupila je izdavanju velike serije vizantijskih istoričara

- ◉ 1645. godine objavljena je istorija Jovana Kantakuzina
- ◉ 1648. godine objavljena je istorija Konstantina Porfirogenita
- ◉ Filip Labbe objavio je jedan apel u kome je iznio plan objavljivanja korpusa vizantijskih istoričara, ukazujući na značaj vizantijske istorije i tom prilikom naučnike svih zemalja pozvao na saradnju
- ◉ U toku narednih decenija rad je nastavljen i tako je nastao PARISKI KORPUS - prva raskošno objavljena kolekcija vizantijskih narativnih izvora sa latinskim prevodima i stručnim komentarima, na koju se naslanjaju i kasnije kolekcije - mletačka potpuno, a benska najvećim dijelom

ŠARL DIKANŽ

- ◉ Zaslugu koju su u Pariskom korpusu imali Goar i Fabro, od sedamdesetih godina XVII vijeka preuzima Šarl Dikanž (1610-1688).
- ◉ Njegov rad u vizantinologiji predstavlja epohu.
- ◉ Priredio je izdanje istorije Jovana Kinama, hronike Jovana Zonare i Uskršnje hronike
- ◉ Napisao je uspješne komentare za Pusinovu ediciju Ane Komnine I Nićifora Vrijenija

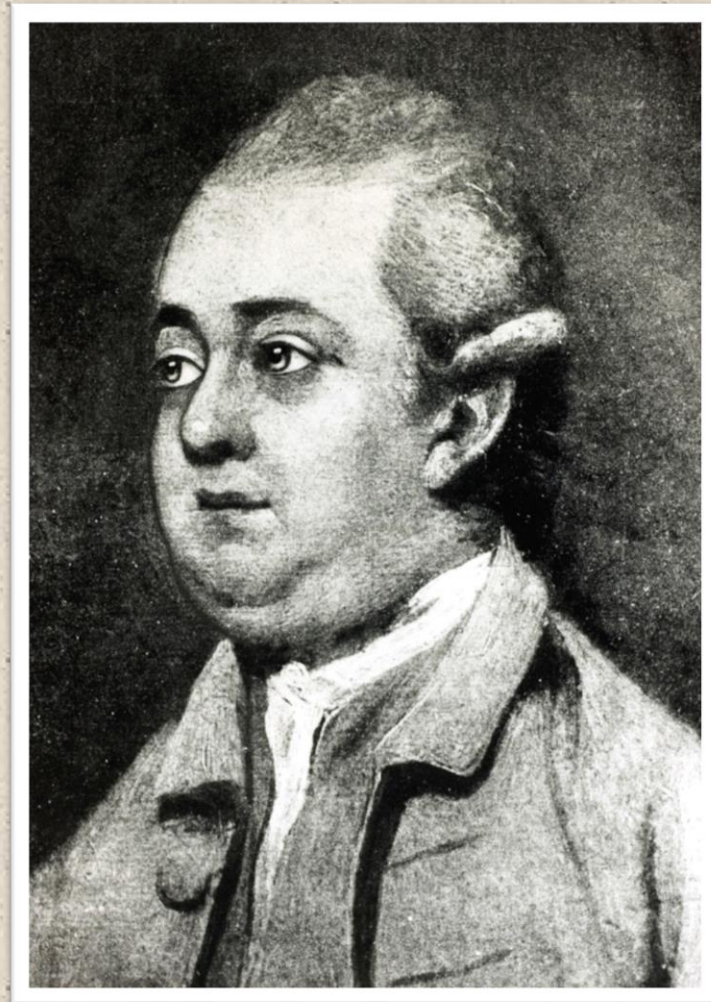

- ❑ Dikanžova istraživanja obuhvataju oblasti istorije, filologije, genealogije, topografije i numizmatike

- ❑ Poznata djela su mu:
  - ❑ De familiis byzantinis
  - ❑ Constantinopolis Christiana

- ❑ Njegov rad na pomoćnim istorijskim naukama nastavili su:
  - ❑ Žan Mabion (diplomatika)
  - ❑ Bernard Montfaucon (grčka paleografija)
  - ❑ Mišel Leguen
  - ❑ Anselmo Banduri (dao je novo izdanje Porfirogenitovog djela De administrando imperio)

EDVARD GIBON

- ◉ **Edvard Gibon** (engl. *Edward Gibbon*) London, 27. april 1737 – London, 16. januar 1794) je britanski historičar i pisac.
- ◉ Bio je naklonjen umjetničkom doživljavanju historije.
- ◉ Njegovo znamenito djelo je *Opadanje i propast Rimskog carstva*, objavljeno u 6 svezaka u periodu 1776 – 1788. U njemu izlaže da je hrišćanstvo bilo osnovni uzrok propasti Rimskog carstva, zbog čega je bio kritikovan. On sam je kazao da je u svom djelu opisao “trijumf varvarstva i religije”.

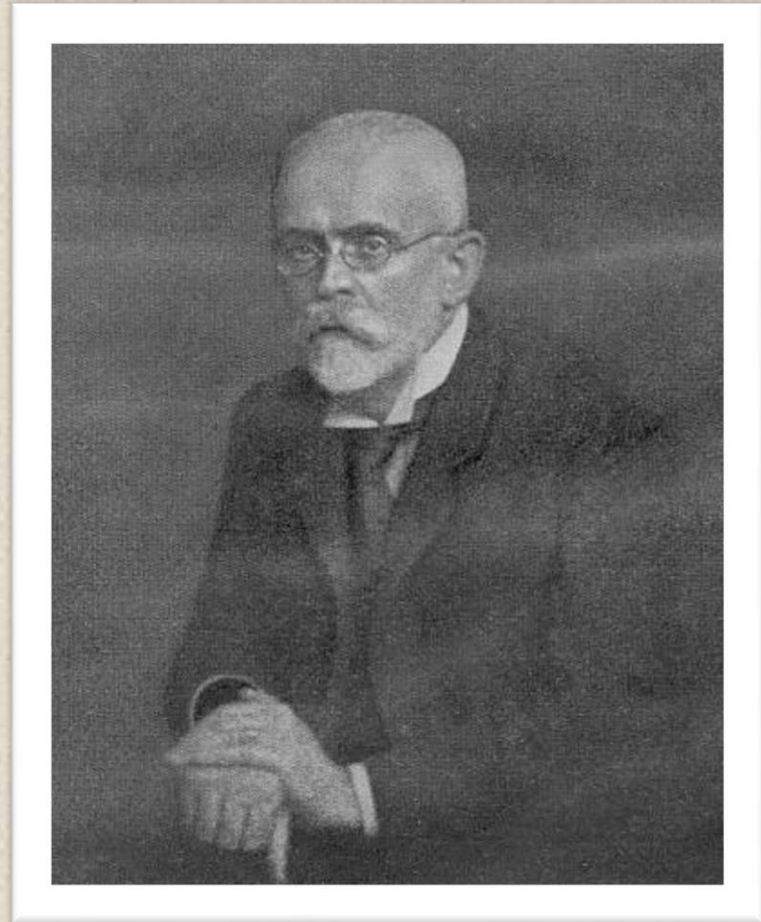
BONSKI KORPUS

- Veliki historičar Starog vijeka - Karl Džordž Nibur, svojim izdanjem Agatije (1828), postavio je temelje novoj kolekciji vizantijskih narativnih izvora u Bonu. Tako je stvoren tzv. **BONSKI KORPUS** vizantijskih historičara u 50 tomova (1828-1878).
- Ova kolekcija većim dijelom sadrži tekstove, prevode i komentare preštampane iz Pariskog korpusa, tako da u naučnom pogledu ne predstavlja napredak prema velikoj francuskoj zbirci.

KARL KRUMBAHER (1856-1909)

- ◉ Njemački vizantolog i neogrecista. Može se smatrati osnivačem vizantinologije kao zasebne akademske discipline.
- ◉ Njegovo kapitalno delo je „Geschichte der byzantinischen Literatur von Justinian bis zum Ende des oströmischen Reiches“ (Istorija vizantijske književnosti) (1891). Drugo izdanje izašlo je 1897. u saradnji sa Albertom Erhardom (dio posvećen teologiji) i Hajndrihom Gelcerom (skice iz vizantijske istorije od 395. do 1453).
- ◉ Pokrenuo je serijske publikacije „Byzantinische Zeitschrift“ (1892) i „Byzantisches Archiv“ (1898)

- Za istraživanje vizantijske istorije značajan doprinos u Njemačkoj krajem XIX vijeka dali su Karl Nojman i Hajnrih Gelcer.
- Krumbaherov nasljednik u Minhenu bio je August Hajzenberg koji je zaslužan zbog publikovanja novih izvora i njihovih komentara.

ŠARL DIL (1859-1944)

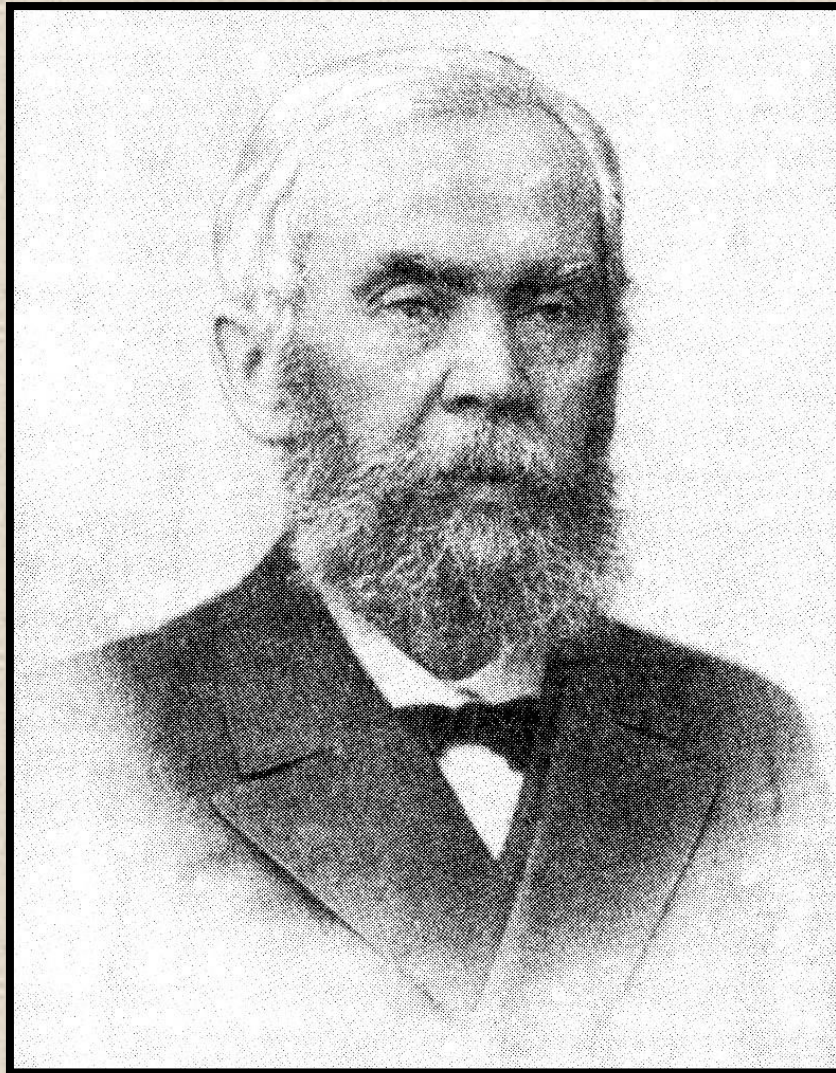
- Francuski vizantolog i historičar
- Svojim djelima zadužio je historiju vizantijske umjetnosti. Naročito je važno njegovo djelo *Manuel d'art byzantin* (prvo izdanje 1910, drugo u dva toma 1925/1926), a napisao je i niz radova o pojedinim spomenicima vizantijske umjetnosti, među njima i o srpskim srednjovjekovnim manastirima (*Aux vieux monastères de Serbie*, 1930).
- U evropskoj historiografiji Dil je odigrao jednu od presudnih uloga u konačnom razbijanju nipodaštavajućeg stava ne samo prema vizantijskoj nego i prema sveukupnoj srednjovekovnoj historiji kao periodu mračnjaštva i neprekidnog opadanja.

VASILIJ VASILJEVSKI (1839-1899)

- Uz Nikodima Kondakova, koji je utemeljio izučavanje vizantijske arheologije i istorije umjetnosti Vasiljevski je pokrenuo sistematsko proučavanje vizantijske istorije
- Prvi historičar koji je pažnju posvetio unutrašnjoj, posebno agrarnoj istoriji Vizantije i naglasio ulogu Slovena u vizantijskoj istoriji. Takođe je imao velike zasluge u istraživanju vizantijsko-ruskih odnosa X–XII vij. Godine 1894. pokrenuo je časopis *Vizantijskij vremennik* i bio mu glavni urednik.
- Glavna djela:
  - *Zakonodavstvo ikonoboraca (Zakonodatel'stvo ikonoborcev, 1878)* i *Građa za unutrašnju povijest bizantske države (Materialy dlja vnutrennej istorii vizantijskogo gosudarstva, 1879–80)*.

V. VASILJEVSKI

FJODOR USPENSKI (1845-1928)

- ◉ Najplodniji je ruski vizantinolog
- ◉ Bavio se gotovo svim pitanjima vizantijske istorije
- ◉ Objavio je kapitalno djelo *Istorija vizantijske imperije* (t 1-1913; t 2-1-1927; t 3 - 1948)

PLEJADA RUSKIH VIZANTINOLOGA

- A. A. Vasiljev
- B. A. Pančenko
- P. A. Jakovenko
- P. V. Bezobrazov

Bavili su se mnogim pitanjima, ali im je agrarna istorija Vizantije ipak ostala kao glavna tema

Pokrenuli su i dva značajna časopisa

Džon Bagnel Bjuri

- ❖ Irski vizantolog Džon Bagnel Bjuri (*John Bagnell Bury*, 1861–1927) u svojoj dvotomnoj *Istoriji poznog Rimskog carstva od smrti Teodosija I do smrti Justinijana* (*History of Later Roman Empire from the Death of Theodosius I to the Death of Justinian*, 1923.) iznio je teoriju o više uzroka propasti Rimskog carstva. Bjuri uvodi staru teoriju o hrišćanstvu protiv paganstva i potom je pobija pozivajući se na relativan uspjeh Istočnog rimskog carstva koje je bilo daleko hristijanizovanije.
- ❖ Bjuri je smatrao da se nekoliko problema javilo istovremeno: ekonomsko propadanje, ekspanzija Germana, depopulacija Italije, zavisnost od germanskih saveznika u pogledu vojnih poslova, katastrofalna (mada za Bjurija neznatna) izdaja Stilihona, gubitak vojničkih vrlina, ubistvo Aecija, nedostatak vojskovođe koji bi zamenio Aecija - serija nesreća koja se u kombinaciji pokazala katastrofalnom.

EUROPE

c. 476 A.D

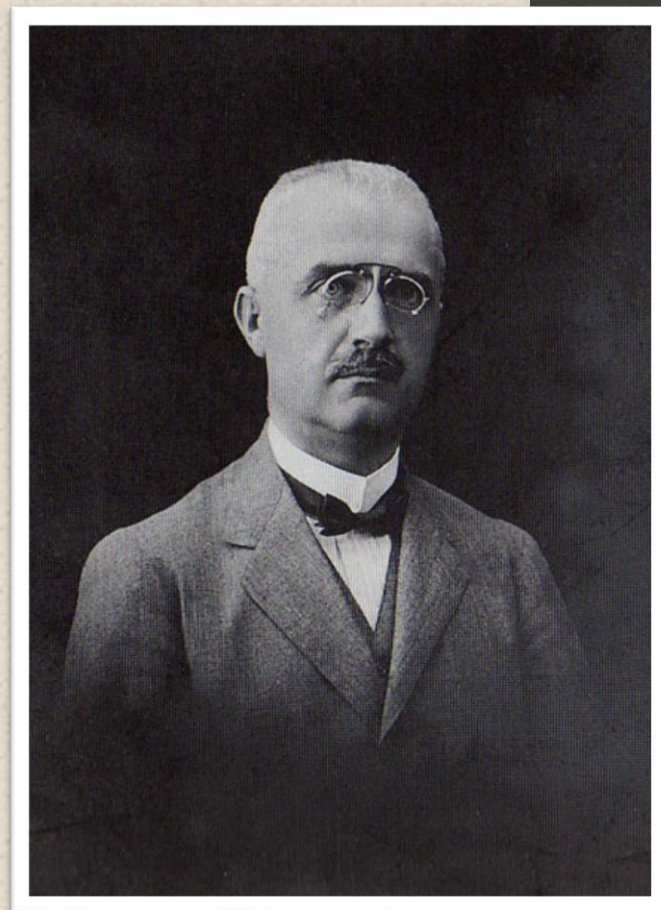
Scale in Miles
0 100 200 300 400 500

BALKANSKA VIZANTINOLOGIJA

- ◉ 1905. godine na Beogradskom Univerzitetu stvorena je katedra za vizantinologiju
- ◉ Dragutin Anastasijević (1877-1950) - prvi je predstavnik te katedre
- ◉ Najviše je pisao o srpsko-vizantijskim odnosima
- ◉ Najpoznatije djelo mu je Vizantija i Vizantijci.
- ◉ Pored njega poznati naučnici vizantinolozi tog perioda bili su: Filaret Granić, Ferdo Šišić, Stanoje Stanojević, Jovan Radonić, Nikola Radojčić

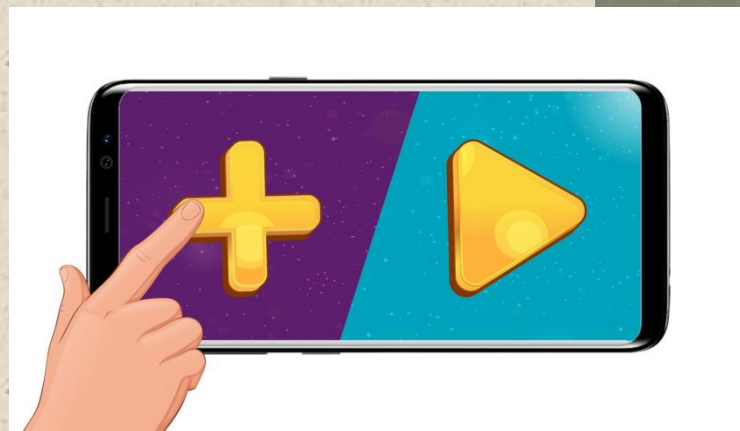
GEORGIJE OSTROGORSKI

- ◉ (1902-1976)
- ◉ 1933. godine doselio se u Kraljevinu Jugoslaviju
- ◉ Jedan od najvećih vizantinologa XX vijeka
- ◉ Napisao je Istoriju Vizantije, koja se prvi put pojavila 1963. godine u Monaku. Bila je dio čuvene Milerove serije pod nazivom „Handbuch der Altertumswissenschaft“
- ◉ Bio je dugogodišnji profesor Univerziteta u Beogradu

ZADACI ZA PROMIŠLJANJE

HVALA NA PAŽNJI!

sabos@t-com.me